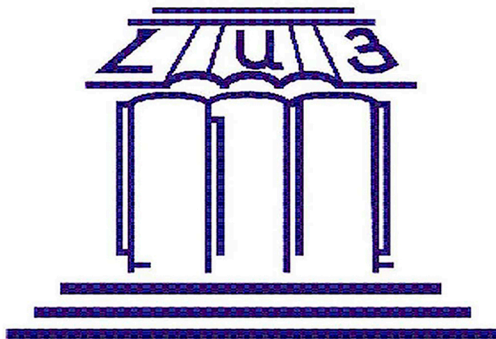

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

ԵՏՀՐԱՏԻ ԵԺԱՆԱԳԻՆ ԽԱԴԱՐԱՆ

№ 29, 33, 39

№ 29, 33, 39

ՀՈՎՀ. ԹՈՒՄԱՆՅԱՆ

Լ Ե Ք Ե Ն Դ Ն Ե Ր ԲԱԼԼԱԴՆԵՐ Յ Ե Ր Ք Ե Ր

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԱՌԻԹՅՈՒՆ
ԵՐԵՎԱՆ

1934

ՀՈՎՀ. ԹՈՒՄԱՆՅԱՆ

Յ Ե Ր Գ Ե Ր

Պատ. խմբագիր՝ Յե. Զարենց

Նյութերը տպագրութեան համար պատրաստեց Նվարդ Թովմանյան

Տեխ. խմբագիր՝ Տ. Խաչվանդյան

Սրբագրիչներ՝ Սոս Հակոբյան, Վ. Մանուկյան

ԵՑ-ՅԻ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

Գ Ե Վ Ե Դ Ե

Հրատար. № 2751, Գլավիտ № 8314 (բ),
պատվեր №2090, տիրած 5000. Պետ-
հրատի տպարան, ստ. ֆ. 6 72X105, մեկ
տպ. թերթում 102.400 տպ. նշ. հանձնված
է արտադրութեան 5/X 1933 թ. ստորա-
գրված է տպագրութեան 20/III 1934 թ.

ՀԻՆ ՈՐՀՆՈՒԹՅՈՒՆ

Կանաչ, վիթխարի ընկուզենու տակ,
Իրենց հասակի կարգով, ծալպատակ,
Միասին բաղմած,
Մի շրջան կաղմած,
Քեֆ եյին անում
Յեւ ուրախանում
Մեր հըսկա պապերն ու մեր հայրերը՝
Գլուղի տերերը:

Մենք, առույգ ու ժիր գեղջուկ մանուկներ,
Յերեք դասընկեր,
Նըրանց առաջին գըլխաբաց կանգնած,
Ձեռքներըս խոնարհ սըրաներիս գըրած,
Ձիւ, ուժեղ ձենով նըրանց ըսպասում—
Տաղ եյինք ասում:

Յերը զվարթաձայն մեր լերգը լըռեց,
Մըռալ թամադեն բեխերն ոլորեց,
Նըրա հետ վերցըրին լիք բաժակները
Բոլոր մեծերը
Ու մեզ որհնեցին. — «Ապրեք, լերեխեք,
Բալց մեզ պես չապրեք...»

Ժամանակ անցավ, նրանք եւ անցան,
Զըվարթ լերգերըս վըշտալի դարձան:

Ու յես հիշեցի մեր որը լալիս,
Թե մեզ որհնելիս
Ինչու ասացին.— «Ապրեք, լերեխեք,
Բայց մեզ պես չապրեք...»

Սաղաղութիւնն ձեզ, մեր անբախտ պապեր,
Ձեզ տանջող ցավը մեզ ել ե պատել:
Սպիւմ, տըխրութեան թե քեֆի ժամին,
Մենք ել՝ որհնելիս մեր դավաճներին՝
Ձեր խոսքն ենք ասում.— «Ապրեք, լերեխեք,
Բայց մեզ պես չապրեք...»

1887

ԳՈՒԹԱՆԻ ՑԵՐԳԸ

Արի, գութան, վարի, գութան,
Որն եկել ե, ճաշ դառել,
Առ շուռ տուր, խոփիդ դուրբան,
Որհնյալ ե Աստված, հորովել:

Քաշի, չեզը, ուսիդ մատանդ,
Քաշի, քաշենք, վար անենք.
Ճիպտին արա, քըշի, հոտաղ,
Մեր սև որին ճար անենք:

Պարտքատերը գանգատ գընաց,
Դժոխքն կը գա, կը ծեծի,
Տերտերն որհնեց, անվարձ մընաց,
Կը բարկանա, կանիծի:

Են որն եկան թովջի արին,
Հարկ են ուզում տերութեան.
Ինչ տամ կողին ու բեզլարին...
Վարի, վարի, իմ գութան:

Ձեռքս պակաս, ուժքս հատած,
Հազար ու մի ցավի տեր,
Ինձ են նալում մերկ ու սոված
Մի տուն լիքը մանուկներ:

Արի, գութան, վարի, գութան,
Որն եկել ե, ճաշ դառել,
Առ շուռ տուր, խոփիդ դուրբան,
Որհնյալ ե Աստված, հորովել:

1887 մարտ

ՀԱՄԵՐԳ

Վրտակը ժաշուից ներքե ե թըռչում,
Թափ առած ընկնում քարերի գլխին,
Զարկում ավազին, շաշում ե, ճըշում,
Ճըշում անհանգիստ, փըրփուրը բերնին:

Ինչպես ծերունին, ձենով պառաված,
Ձայնակցում ե ժիր թոռնիկի չերպին,
Այնպես ե ծերուկ անտառը կամաց
Արձագանք տալի ջրի աղմուկին:

Այն ինչ բընության զըվարթ համերգի
Ունկընդիրն անխոս, հաժխտենական,
Ժաշը մըտախոհ՝ իր մըռալ մըտքի
Յետեից ընկած լըսում ե նըրան:

1890 գեկա.

ՅԵՐԿՈՒ ՍԵՎ ԱՄՊ

Վաղուց թողած բարձր ու կանաչ
Դահլ իրենց հանգըստության,
Յերկու սև ամալ, հողմի առաջ
Դընում ելին հալածական:

Հողմը սակայն չար հոսանքով
Բաժնիլ, ջոկիլ չեր կարենում,
Ինչքան նըրանց լայն չիրկընքով
Դես ու դեն եր քըշում, տանում:

Ու անդադար գընում ելին
Դըշված հողմի կատաղությամբ,
Իրար կըսած ու միասին,
Յերկու սև ամալ, յերկու սև ամալ...

1894

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ՆԿԱՐԻ ԱՌՋԵՎ

Յեւած՝ ովկիանի անդուստ ալիքներ
Ծանրը հորձանքով զարկելով դեպ վեր
Լեռնանում ելին, գոռալով ահեղ
Յեւ մըրբիկն ուժգին շընչում եր աչտեղ
Անեղը ու անվերջ
Տարածության մեջ:

«Կանգնեցեք», գոչեց վըրձինը ձեռքին
Կախարդ ծերունին հուզված տարերքին:
Ու լուռ, հընազանդ հանճարի ձայնին,
Մութ ալիքները փոթորկի ժամին
Կըտավի վըրա
Կանգնած են ահա:

1894

ԱՆԴԱՐՁ ՀԱՄԲՈՐԴՆԵՐ

Իմ անցած կյանքն ու հին տարին,
Յերկու անգոր ծերի նըման,
Ջըրուլց տալով գընում ելին
Դեպի աշխարհն հավերժական:

Մինն ասում եր.— Յես ունեյի
Թարմ ու բուրջան ծաղիկներ,
Ու բոլորը մարդկանց տըվի
Գարնան գըրկովն առատաբեր:

Մյուսն ասում եր.— Յես ունեյի
Շատ ըզգացմունք ու կորով,
Ու վողջ յես ել նըրանց տըվի
Միւրանըվեր յերգերով:

Մինն ասում եր.— Յես թողեցի
Ջըմեռ ու սե են հովտում:
Մյուսն ասում եր.— Յես՝ թախծալի
Մի սիրտ բեկված ու տըրտում:

Մինը ասավ.— Բայց կը ծաղկի
Են հովիտը նորից նոր:
Մյուսը հստեղ վոչինչ չասավ,
Ու գնում եր գըլխակոր...

Եսպես իմ կյանքն ու հին տարին,
Յերկու անգոր ծերի նըման,
Ջըրուլց տալով գընում ելին
Դեպի աշխարհն հավերժական:

1897

* .

Ժամանակն անվերջ, ալիքերքն անհուն.
 Ու նրանց միջում հավիտյան սիրուն
 Կյանքը՝ հարաշարժ հոսանք ե վարար...
 Նորանոր ուժեր ճնշում են իրար,
 Յեւում են թափով,
 Իջնում տաղնապով
 Ու կենդան, կայտառ,
 Միշտ նոր ձևի մեջ,
 Անդուլ, անդադար
 Հոսում են անվերջ...

Են լայն հոսանքի, մեծ աղմուկի տակ
 Հավիտյան անշարժ, համր ու անդիտակ,
 Անտարքեր են տաք, յեռուն պայծարին,
 Անցնող որերին, ապրող աշխարհին՝
 Հզորն ու սկալ
 Ընդմիշտ հավասար,
 Անխտիք հալվում
 Մեծ հանգըստի մեջ,
 Հալվում են, ձուլվում,
 Հանգչում են անվերջ...

1907

Վ Ա Յ Ր Ե Ջ Ք

Քառասուն տարի բլունած ճանապարհ՝
 Շիրակ, անվեհեր
 Գրնում եմ չես վեր—
 Դեպ Անհաշտը սուրբ, աշխարհքը պայծառ:
 Քառասուն տարի ճամփովն անարկու
 Անցել եմ հսկես
 Ու հասել եմ չես,
 Ճաղաղությանն եմ հասել չես հողու:
 Թողել եմ ներքև, մեծ լեռան տակին,
 Յեվ փառքը, և՛ դանձ,
 Յեվ քեն, և նախանձ.—
 Ամենը, ինչ վոր ճնշում ե հողին:
 Յեվ են ամենը, արդ նայում եմ չես—
 Տեսնում եմ նորից
 Իմ լեռան ծերից.—
 Ենպես հասարակ, դատարկ են ենպես...
 Յեվ չես իմաստուն ու բռնըս թեթև,
 Անհոգ ծիծաղով,
 Յերգով ու տաղով
 Իջնում են զրվարթ իմ լեռան լեռե:

1909 7/20 փետր
 (Քանոում)

Ի Մ Յ Ե Ր Գ Ր

Դանձեր ունեմ անտանկ, անծե՛ր,
 Յես հարուստ եմ, ջան, յես հարուստ:
 Ծով բարություն, չընորհք ու սեր
 Ճոխ պարգև եմ առել վերուստ:

Անհուն հանքը իմ գանձերի
 Սիրտս ե առատ, լին ու ազատ՝
 Ինչքան ել վոր բաշխեմ ձերի—
 Սերն անվերջ ե, բարին անհատ:

Յերկուդ չունեմ, ահ չունեմ լես
 Դողից, չարից, չար փորձանքից,
 Աշխարհքով մին՝ ահա եսպես
 Շաղ եմ տալիս իմ բարձունքից:

Յես հարուստ եմ, յես բախտավոր
 Իմ ծընընդյան պալծառ որեն,
 Ել աշխարհ չեմ գալու հո նոր,
 Իր ալվածն եմ տալիս իրեն:

1918 հունվար 5

Գ Ա Ր Ն Ա Ն Ա Ռ Ա Վ Ո Տ

(ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ)

Բարի լուսի զանգեր զարկին
 Զընգզընգալեն անհւշ, անհւշ.
 Լուսը բացվեց մեր աշխարհքին
 Զըղճըղալեն անուշ, անուշ:

Հովտում առուն խոխոջում ե
 Դըլգըլալեն անհւշ, անհւշ.
 Քամին բարակ շընկշընկում ե
 Զըլզըլալեն անուշ, անուշ:

Կռունկն յեկավ յերամ կապած
 Կըռկըռալեն անհւշ, անհւշ,
 Կաքավ քարին տաղ ե կարգում,
 Կըղկըղալեն անուշ, անուշ:

Հարսն ու աղջիկ հանդերն յեան
 Շորորալեն անհւշ, անհւշ.
 Ծաղկանց բուրմունքն անմահական
 Սըլսըլալեն անուշ, անուշ:

[1909]

ԴԺԱՐ ՏԱՐԻ

(ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ)

Վարի, գութան ջան, վարի,
 Շատ ե զբժար ես տարի,
 Պապին տարան քոխվի գուռ,
 Հարկ են ուզում, — Տուր հա, տուր...
 — Կըտամ, քոխվա, փող չունեմ:
 — Չունեմ, Շեկոն կըտանեմ.
 — Աման, քոխվա, քեզ դուրբան,
 Շեկոն գընա թող գութան,
 Դարնան անենք վար ու ցանք,
 Կալը կասենք, բերենք տանք:
 Դարունքը չեա պառավ ել,
 Գութան լըծվեց հորովել...
 Վարի, գութան ջան, վարի,
 Դարենք ցորեն ու գարի,
 Տանենք ածենք քոխվի փեշ,
 Վոր չըտանի մեր պոմեշ:

[1908]

ՃԱԽԱՐԱԿ

(ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ)

Մանի, մանի, ճախարակ,
 Նըստենք բանի, ճախարակ,
 Անտերին տեր ճախարակ,
 Վորբերին հեր, ճախարակ:

Լուսնակը դուրս ե չեկել,
 Աչքերիւ լուս ե չեկել:
 Լուսնի լուսով մանեմ չես,
 Սիպտակ վոստեր անեմ չես,
 Աղքատ որով ու լացով
 Վորբեր պահեմ մանածով:

Մանի, մանի, ճախարակ,
 Նըստենք բանի, ճախարակ,
 Անտերին տեր, ճախարակ,
 Վորբերին հեր, ճախարակ:

[1908]

Ա Ղ Վ Ե Ս Ը

(ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ)

Աղվեսն լեկավ բարձրը սարից,
Հարցմունք արավ լիքը թառից.
Մեծ խորոզ ե հարկավոր ինձ.
Քաղցած աղվեսն, ագին ծաղիկ:

Աղվեսն հագել քուրքը գեղին,
Պըտուտ կու գա շուրջը գեղին,
Ջուր կըտըրվեց տատիս լեղին.
Դեղին աղվեսն, ագին ծաղիկ:

Աղվեսն ասավ պառավ տատին.
«Մըտիկ չեմ տա ձեռիդ փետին,
Կարոտել եմ թըմփիլիկ ճուտին.»
Անվախ աղվեսն, ագին ծաղիկ:

Աղվեսն լեկել, նստել գեղին,
Յերկար ագին ծըռել վըղին,
Աչք ե ձըգել մեր խորոզին.
Են գող աղվեսն, ագին ծաղիկ:

Մին ել կանչեց տատըս պառավ.
Աման, հասեք, տարավ, կերավ...
Գըլխիս ես ինչ փորձանք բերավ
Անտեր աղվեսն, ագին ծաղիկ:

Ա՛յ իմ խորոզ, կարմիր խորոզ,
Ման կու գալիր գոռոզ-գոռոզ.
Փետուրդ արավ վողջ դաբ ու փոս
Են չար աղվեսն, ագին ծաղիկ:

Աղվես, աղվես, փոքրիկ դազան,
Վոտներըդ կարճ ու խիստ վազան,
Շընեբն ամեն քեզ չը հասան,
Ճարպիկ աղվես, ագիդ ծաղիկ:

1906

ԿԱՔԱՎԻ ԳՈՎՔԸ

(ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ)

Արե բացվեց թուխ ամպերին,
Կաքավ թըռավ կանաչ սարեն,
Կանաչ սարեն՝ սարի ծերեն,
Բարե բերավ ծաղկըներին:

Սիրունիկ, սիրունիկ
Նախշուն կաքավիկ:

Քո բուն հյուսած ծաղկըներով՝
Շուշան, նարգիզ, նունուֆարով,
Քո տեղ լըցված ցող ու շաղով.
Քընես-կելնես լերդ ու տաղով:

Սիրունիկ, սիրունիկ
Նախշուն կաքավիկ:

Քո թե փափուկ ու խառուտիկ,
Պըստի կըտուց, կարմիր տոտիկ,
Կարմիր-կարմիր տոտիկներով,
Կը շորորաս ճուտիկներով:

Սիրունիկ, սիրունիկ
Նախշուն կաքավիկ:

Յերբ կը կանգնես մամոռտ քարին,
Տաղեր կասես ծաղկըներին,
Սարեր ձորեր զըվարթ կանես,
Դարդի ծովեն սիրտ կը հանես,

Սիրունիկ, սիրունիկ
Նախշուն կաքավիկ:

1907

ԱՐԱԳԻԼ

(ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ)

Արագիլ, բարով լեկար,
Հայ, արագիլ, բարով լեկար.
Դու մեզ գարնան նշան բերիր
Մեր սրտերը ուրախ արիր:

Արագիլ, լերբ գընացիր,
Դու մեզանից լերբ գընացիր,
Հա փչեցին բուք ու բորան,
Ծիլ ու ծաղիկ ամեն տարան:

Արագիլ, բարով լեկար,
Հայ, արագիլ, բարով լեկար.
Բունըդ շինիր են հին ծառին
Մեզ մոտ մնա ամբողջ տարին:

1907

ՍՈՒԱԿԻ ՎԻՇՏԸ

(ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ)

Մի որ տեսավ ոտար թրուշուն
 Սոխակ կուլար կուց-կուց արուն.
 — Ինչո՞ւ, ասավ, սոխակ սիրուն,
 Ինչո՞ւ կուլաս կուց-կուց արուն.
 Ինչո՞ւ, մինչ չե՞րք դու չերերուն
 Տըխուր կուլաս չոր թրփերուն:
 Աշխարհ ամեն վառ քո սիրուն,
 Եդ ճըռվըռան քո չերգերուն,
 Հապա ինչո՞ւ դու որն ի բուն,
 Ես լուս ու մութ առավոտուն,
 Ես շատ անուշ գով հովերուն
 Ախ ու վախով կուլաս արուն:
 — Ի՞նչ կըխոսես, ոտար թրուշուն,
 Խենթ ու խելառ դու ցընորուն.
 Ջրմեռ նստեց մեր սարերուն,
 Կըտրեց ջրիկ աղբյուրներուն,
 Կըտրեց հոտիկ ծաղիկներուն,
 Կըտրեց ձենիկ իմ ձագերուն,
 Ի՞նչպես չըլամ կուց-կուց արուն:
 Ելի ասավ ոտար թրուշուն.
 — Հերիք դու լաս, սոխակ սիրուն,
 Հերիք դու լաս կուց-կուց արուն.
 Ելի կուգա քեզ նոր գարուն,

Արև ծագե ես վալրերուն,
 Հալին ձյուններ մեր սարերուն
 Բացվին ջրեր աղբյուրներուն,
 Ու շուրջ առած քո ձագերուն
 Բարև կուտաս ծաղիկներուն:

[1910]

ԿԱՔԱՎԻ ՎՈՂԲԸ

(ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ)

Ա

Կըտուցը լիքը արին
Կաքավը նըստել քարին,
Ձեն ե տալիս, կըղկըղում,
Գանգատ անում հավքերին,
Ա՛յ քուրիկներ,
Ա՛յ հավքեր:

Բուն շինեցի ես սարում,
Ձագ հանեցի աննըման.
Իջավ՝ խաղա մարգերում,
Յեկան կալան ու տարան,
Ա՛յ քուրիկներ,
Ա՛յ հավքեր:

Են կարկաչուն վըղիկը
Սուր գանակով զարկեցին.
Են կարմըրիկ կըտուցը
Հուր կըրակին ձըգեցին,
Ա՛յ քուրիկներ,
Ա՛յ հավքեր:

Են մանրաքալ տոտերը
Կըտատեցին ծունկն ի վար,

Են խատուտիկ փետուրը
Վորն արին ձոր, վորը սար,
Ա՛յ քուրիկներ,
Ա՛յ հավքեր:

Են, վոր սարերն եր հասել,
Քամին չեկավ գում արավ,
Են, վոր ձորերն եր անցել,
Հեղեղն չեկավ ու տարավ,
Ա՛յ քուրիկներ,
Ա՛յ հավքեր:

Բ

Ել վճնց անեմ, ել լնչ անեմ են բընում.
Հանգիստ չունեմ, դադար չունեմ են բընում:
Ձորը մենակ՝ չիմ գիմանում են բընում,
Գիշերն անտակ՝ չի լուսանում են բընում.
Անցած որերն յեկել նորից են բընում,
Գիլ են դառել, ուտում են ինձ են բընում,
Ել չի մընում իմ սրտիկը են բընում,
Ցավով լիքը, լուցով լիքը են բընում:

Գ

— Սև կաքավիկ, հւր պիտի դու նըստես հիմա:
— Ձորուկ բարդի ծառի վրա:
— Սև կաքավիկ, թե վոր նըրա տերը դա՛ հւր:
— Լացող ուռու ճուղքին տրխուր:
— Սև կաքավիկ, են տեղից ել քշեն վոր քեզ:
— Կըրակ կըլնեմ, կերեմ ինձ չես...

Վաչ կաքավիկ,
Սև կաքավիկ,
Չալիկ-մալիկ
Սիրուն հավիկ:

Վաչ քո ճուռին,
Են խորոտին,
Վաչ սըգավոր
Իր մոր սըրտին:

Ել չես կարդում
Հանդ ու արտում,
Մեր սարերից
Կերթաս տըրտում:

Վաչ կաքավիկ,
Սև կաքավիկ,
Վաչ իմ կորած
Սիրուն հավիկ:

1910

ՄԱՆՈՒԿՆ ՈՒ ԶՈՒՐԸ

(ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ)

Ամպոտ սարեն ուրախ ձենով
Զուր ե գալիս անցնում շենով:
Մի թուխ մանուկ դուրս ե վազել,
Զեռքն ու չերես պաղ լըվացել,
Լըվացել ե ձեռքն ու չերես,
Ու դարձել ե՝ խոսել հասկես:

— Դու վճր սարեն կուգաս ջըրիկ,
Իմ պաղ ջըրիկ ու անուշիկ:
— Յես են սարեն կուգամ մըթին,
Վոր հին ու նոր ձյունն ե գլխին:

— Դու վճր առուն կերթաս, ջըրիկ,
Իմ պաղ ջըրիկ ու անուշիկ:
— Յես են առուն կերթամ դվարթ,
Ուր ափերն են շուշան ու վարդ:

— Դու վճր ալգին կերթաս, ջըրիկ,
Իմ պաղ ջըրիկ ու անուշիկ:
— Յես են ալգին կերթամ դալար,
Վոր տերն ե Ժիր մեջն ալգեպան:

[1911]

*
* *

Տաղով եկավ
Ախով գնաց Սալաթ Նովան.
Յերգով եկավ
Վերքով գնաց Սալաթ Նովան.
Սիրով եկավ
Սրով գնաց Սալաթ Նովան.
Սիրով քնաց Սալաթ Նովան:

1913 ապրիլ 7

ԱՂԹԱՄԱՐԻ ԿՂԶՈՒՍ

Սըրտիս խորքերեն
Հովին թե ծովին
Մի ձեն եմ լսում. —
Վհնց ե մի աղջիկ
Մեզմ ու հանդարտիկ
Անվերջ արտասովում:

Կռալիտ աշխարհ ե
Մարդը միշտ չար ե,
Կյանք ե կործանում,
Կյանքն ել կործանված
Վոր անցավ գնաց
Ել չեա չի դառնում...

Սըրտիս խորքերեն
Հովին թե ծովին
Մի ձեն եմ լսում. —
Վհնց ե մի աղջիկ
Մեզմ ու հանդարտիկ
Անվերջ արտասովում:

«Թամանր... Ախ, Թամանր»
Իդիւր... վոչ մի բառ...
Ձի պատասխանում:
Սերը վոր կորավ

* * *

Տաղով եկավ
Ախով գնաց Սալաթ Նովան.
Յերգով եկավ
Վերքով գնաց Սալաթ Նովան.
Սիրով եկավ
Սրով գնաց Սալաթ Նովան.
Սիրով քնաց Սալաթ Նովան:

1913 ապրիլ 7

ԱՂԹԱՄԱՐԻ ԿՂԶՈՒՄ

Սըրտիս խորքերեն
Հովեն թե ծովեն —
Մի ձեն եմ լրսում. —
Վսնց ե մի աղջիկ
Մեզմ ու հանգարտիկ
Անվերջ արտասովում:

Կոպիտ աշխարհ ե
Մարդը միշտ չար ե,
Կյանք ե կործանում,
Կյանքն ել կործանված
Վոր անցավ գնաց
Ել չես չի դառնում...

Սըրտիս խորքերեն
Հովեն թե ծովեն
Մի ձեն եմ լրսում. —
Վսնց ե մի աղջիկ
Մեզմ ու հանգարտիկ
Անվերջ արտասովում:

«Թամամր... Ախ, Թամամր»
Իզմեր... վոչ մի բառ...
Ձի պատասխանում:
Սերը վոր կորավ

Սերտը վոր մեռավ,
Սրբունքն ե մնում...

Սըբախ խորքերեն
Հովեն թե ծովեն
Մի ձեն եմ լրսում. —
Վսնց ե մի աղջիկ
Մեղմ ու հանդարտիկ
Անվերջ արտասովում...

1915 հունիս 16
Աղթամար

* * *

Յերազեցի շարունակ
Իմ կյանքի մեջ լես մանկուց,
Ու մընացի միշտ մենակ
Պատրանքի մեջ՝ լես մանկուց:

Յես չըզտա վոչ մեկին
Յերազներեց իմ շըքեղ,
Յեվ վոչ մի մարդ, վոչ մի կին՝
Հերոսներից իմ շքեղ:

Յերազեցի շարունակ
Իմ կյանքի մեջ լես մանկուց,
Ու մընացի միշտ մենակ՝
Պատրանքի մեջ՝ լես մանկուց:

1917 հունվարի 5

ԳՐԱԴԱՐԱՆԸՍ

Բաղձած են շուրջըս նրանք ամեն որ —
 Բոլոր հանճարեղ մեծերն աշխարհքի,
 Յերգում են, սրտամում ներգաշնակ ու խոր
 Միտքն ու գաղանիքը մահի ու կյանքի:
 Ու եսպես՝ ինձ հետ, իմ տանն ամեն որ,
 Չոչ հաց են ուզում ինձանից, վոչ շոր:

1917 հունվարի 20

ԴՈՒ ԶԸ ԳԻՏԵ՞Ս...

Դու չը գիտե՞ս,
 Ինչու չեմ չես
 Անբուժելի
 Տըխուր եսպես...

— Ինչ ունելի՛ լավ ու պայծառ,
 Ընկան, հանդան մի-մի, մի-մի.
 Որորանս ել՝ միակ վոր կար,
 Արնոտ յեղավ ու թըշնամի...

Դու չը գիտե՞ս,
 Ինչու չեմ ձեզ
 Քընարիս հետ
 Գըրկել եսպես...

Մըթնեց հոգուս չերկինքն անհուն,
 Սիրտըս պատեց մեծ շափառուկ.
 Մեռան կորան շուրջս ու հեռուն,
 Քընարս ե լով մնացել և դուք...

1917 փետրվ. 5

Քոչաքարում յես վաղել եմ
Յեղնիկի հետ յերազ, Անուշ,
Զըմրուխտ սարում յերազել եմ
Զընաշխարհիկ յերազ, Անուշ:

Զըմրուխտ սարը ամալ ե պատել,
Իմ արեխ լուսը վատել,
Աստծուն խնդիրք արի շատ ել՝
Ինձ չըտըվեց մուրազ, Անուշ:

Իմ մուրազը շատ եր շքել,
Դըրախտ պիտեք քաղաք ու դել.
Յերգը հոսեր հառաչքի տեղ,
Սերն ու բարին՝ Արազ, Անուշ:

Շատ եմ յեկել եսպես անցել,
Հազար ափսոս եմ մարդկանց ել:
Յես ել կերթամ, քիչ ե մնացել,
Եսքան վաղ ու վըռազ, Անուշ:

1917 Նոյեմբ. 20

Պ Ա Տ Ր Ա Ն Ք

Վեր ե կացել եմ սարում
Մեր Զալակը իր թևից,
Գընում ե մութ անտառում,
Քաջ ախպերըս չետեից:

Զըրընգում եմ նըրանք խոր
Են անտառում կուսական,
Յես կանչում եմ նորից նոր,
Ինձ թըվում ե, թե կըգան...

Զմը. Վաղուց եմ, ամա, նրանք
Մեր սարերից դընացել,
Են գիլ ձեներն ե մենակ
Իմ աղանջում մընացել...

1918 սեպտ. 9

ՆՎԵՐ ՎՐԱՍՏԱՆԻ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՆԵՐԻՆ

Ձե, չի լրուել մեծ Շոթայի

Յերգի ձենը կաթողին

Ու դարավոր ցափն ամենի

Ձի խորտակել են հողին:

Թընդում ե դեռ նոր ձեռքերում

Են քնարը դովանի,

Խընդում ե դեռ նոր յերգերում

Վըրաստանը գեղանի:

— Վողջուհի, վողջուհի ձեզ հին ու նոր

Արի, բարի ընկերներ,

Արարատի կողմից ետոր —

Յեղբայրական յերգ ու սեր:

Հին որերի վերջալուսին,

Արշալուսին նոր կյանքի

Յերգինք սըրտանց ու միասին

Յերգը հանուր բերկրանքի:

Բարձրը հընչի մեր յերգը թող,

Չարի ձենը խըլացնի,

Հընչյուններով իր կախարդող

Յերկրե յերկիր թող անցնի:

Ամեն կողմից թող ամենին

Հըրապուրի ու բերի

Բաղմալիդու խըրախճանին

Ծեր կովկասի ազգերի:

Յեղենք՝ տեսով ու ճանաչով,

Ընկեր, ախպեր, մեր ու քուր՝

Մեր քլամանչով, ուրախ կանչով

Գընանք դեպ կյանքն ընդհանուր:

Շատ, շատ արցունք թափվեց մեզնում,

Մեն մի կաթիլն — մի խըրատ,

Անլուռ, անդուլ են ե տսում —

Ճամփա չունի գործը վատ:

Թող՝ ով կուզի՝ յերկար բարակ

Չոռ տա խելքին միջուկ մահ,

Մենք իմաստուն — սիրենք, խնդանք,

Կյանքը ես ե, ինչ վոր կա:

Չարկեք ուժգին մեծ Շոթայի

Են քնարը վոսկեյի,

Մարդը ինչ տա — են կը շահի,

Թող իմանա վողջ աշխարհ:

Տեսնի քանի նոր ձենով ե

Խոսում մուսան ես յերկրում,

Պատգամներով պայծառ ու վեհ,

Հազար ու մի յերգերում:

Վողջուհի, վողջուհի ձեզ հին ու նոր

Արի, բարի ընկերներ,

Արարատի կողմից ետոր —

Յեղբայրական յերգ ու սեր:

1919 ապրիլ 16

ՍԻՐԻՈՒՍԻ ՀՐԱԺԵՇՏԸ

Սիրիուս, յերկնից անեղ անցվոր,
Ո՞ւր կից լեկել,
Ո՞ւր ես թեքել,
Ու ճեպում ես եղբան հըզոր,
Անճառ թափով,
Անծեր ճամփով,
Դարեր, դարեր հազարավոր:

Սիրիուս, յերկնից շքեղ գոհար,
Վոր խաղում ես,
Փաղփաղում ես
Ճերմակ ու բիլ լուսով քո վտռ
Ու զարդարում,
Զըվարթ վառում
Մեր գիշերվան ճակատը մառ, —

Ի՞նչքան աչք են վըրադ հառել,
Նայում են քեզ
Հիմա մեզ պես,
Ի՞նչքան աչք ե նայել, մարել,
Յեվ կամ ի՞նչքան
Դեռ պիտի դան,
Վոր անհայտից կլանք չեն առել

Ո՞վ առաջինն ասավ լողչերթ
Քեզ մեր հողից,

Մարդու ցեղից,
Կամ ուն աչքում պիտի անհետ
Մի որ հատնի,
Մարի, մըթնի
Հըրաժեշտի շողըդ հավետ...

Բարի ճամփան, հյուսրըդ մեր հին...
Յեվ թե տեսնես՝
Մեզնից եսպես
Մի հարցում առը հըզոր մահին,
— Մարդու քանի՞
Սերունդ կանի
Մի հըրաժեշտն անտեղային:

1922 հունիս

Ամբար քաղաքի
 Բայ քան անհայտ անհայտ

Այն քան քան

Ամբար քաղաքի

Հանգիստ քաղաքի...

Բայ քան անհայտ անհայտ

Գիտ քան անհայտ

Ամբար քաղաքի

Այն քան անհայտ անհայտ

— Ամբար քաղաքի

Ամբար քաղաքի

Այն քան անհայտ անհայտ

1885 թվական

50

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0977275

ԳԻՆԸ 90 Կ.
ԿԱԶՄԸ 25 Կ.

19

1

3342

ՕՎ. ԿՈՄԱՆԻԱՆ
Լեգենդներ, Բալլադներ և Պոէմներ
Երևան, Հայաստան, 1984